

کیمیای هستی

ویرایش جدید

(جهت تدریس در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی)

دکتر محمد فولادی

دکتر یحیی کاردگر

دکتر محمدرضا یوسفی

سرشناسه	: فولادی، محمد، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: کیمیای هستی جهت تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی / محمد فولادی، یحیی کاردگر، محمدرضا یوسفی
مشخصات نشر	: قم: دانشگاه قم، انتشارات، ۱۴۰۰ / مشخصات ظاهری: ۳۲۸ ص
شابک	: 978-964-8261-46-2
یادداشت	: کتاب حاضر در ویراست اول با عنوان "فارسی عمومی" در سال ۱۳۸۳ توسط همین انتشارات منتشر شده است.
یادداشت	: چاپ پنجم. / واژه نامه / کتابنامه: ص. [۳۲۵]-۳۲۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	: فارسی عمومی. / موضوع: ادبیات فارسی -- مجموعه‌ها
موضوع	: Persian literature -- Collections / نثر فارسی -- مجموعه‌ها Persian prose literature -- Collections شعر فارسی -- مجموعه‌ها / Persian poetry -- Collections
شناسه افزوده	: کاردگر، یحیی، ۱۳۵۰ - یوسفی، محمدرضا، ۱۳۴۲ -
رده بندی کنگره	: PIR ۴۵۰۰ / رده بندی دیویی: ۸ / فا. ۸ / شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۷۱۷۳۴

انتشارات دانشگاه قم

عنوان: کیمیای هستی جهت تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

نویسنده: محمد فولادی، یحیی کاردگر، محمدرضا یوسفی

چاپ و صحافی: هوشنگی

ناظر فنی: علیرضا معظمی

صفحه آرایی و طراحی جلد: میرعباسی، صفاجو

نوبت و سال چاپ: پنجم، پاییز ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰

بهاء: ۱۸۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۶۱-۴۶-۲

آدرس الکترونیکی: Publication@Qom.ac.ir

کلیه حقوق مادی و معنوی برای ناشر محفوظ است.

قم، بلوار الغدیر، دانشگاه قم، اداره چاپ و انتشارات دانشگاه

تلفن: ۰۲۵-۳۳۴۴-۳۲۱۰ / ۰۲۵-۳۳۴۵-۳۲۱۰

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۹

فصل اول: از آغاز ادب فارسی تا اوایل قرن هفتم

۱۵	کلیات
۲۸	درآمد کتاب
۲۹	آغاز سخن گستری
۳۱	ای آنکه غمگنی
۳۲	شاد زی
۳۲	سوگنامه کربلا
۳۳	کمند عشق
۳۴	داستان ایرج
۴۰	پادشاه کامروا
۴۱	رویاری لشکر بهار و زمستان
۴۴	پریشان خاطران
۴۵	امید
۴۷	دوستدار علی
۴۸	بهاریه
۵۰	هوای نای
۵۱	آمدن و رفتن
۵۳	لاف درویشی

۵۵	شکایت ابلیس.....
۵۶	در سوزش عشق.....
۵۷	مرثیهٔ فرزند.....
۵۹	گفتار در فضیلت سخن.....
۶۰	توصیف شیرین.....
۶۱	آزمونی بزرگ.....
۶۵	عبارت تا عبارت.....
۶۶	عروس ناکام.....
۶۷	پیر چنگی.....
۶۹	سمک و قطران.....
۷۴	آداب طعام نهادن.....
۷۵	ساز وصال.....
۷۷	عنقای شوق.....
۷۹	زاهد و راسو.....
۸۱	آرد بنماند.....
۸۲	قاضی قم.....

فصل دوم: از اوایل قرن هفتم تا اواخر قرن هشتم

۸۵	کلیات.....
۸۹	داستان مرغان.....
۹۲	عشق مجازی و عشق حقیقی.....
۹۶	مفتعلن مفتعلن کشت مرا.....
۹۷	یار مهر گسل.....
۹۸	صاحب نظر.....

۹۹ اندرز و نصیحت.
۱۰۰ جور زبانها.
۱۰۲ سؤال و جواب.
۱۰۳ اهل دنیا.
۱۰۴ مهتری.
۱۰۴ راز عشق.
۱۰۵ ترک شیرازی.
۱۰۶ رندی حافظ.
۱۰۷ حسن بصری.
۱۰۸ ابراهیم ادهم.
۱۰۹ خلقت آدم.
۱۱۲ در چگونگی احوال مغول.
۱۱۳ گلستان حکمت.
۱۱۶ شوخ طبعی‌های عبید.

فصل سوم: از اواخر قرن هشتم تا نیمه‌های قرن دوازدهم

۱۲۱ کلیات
۱۳۳ مجلس عشق.
۱۳۴ شاهد حجله غیب.
۱۳۵ ساغر مقصود.
۱۳۶ واقف دم.
۱۳۶ صفت حمد.
۱۳۸ حسرت جوانی.
۱۳۹ شعر بلند.

۱۴۰ خیال نازک
۱۴۱ اقبال رسا
۱۴۳ خجالت پرواز
۱۴۴ بدنامی حیات
۱۴۵ مطایبات جامی
۱۴۷ ذکر مآل حال رستم بن زال
۱۵۰ آوردن آب کورنگ به سوی صفاهان

فصل چهارم: از نیمه‌های قرن دوازدهم تا اوایل قرن چهاردهم

۱۵۵ کلیات
۱۷۲ کی رفته‌ای ز دل
۱۷۳ خامهٔ تقدیر
۱۷۴ در رثای امام حسین <small>علیه السلام</small>
۱۷۵ کیمیای جان
۱۷۶ مهر تو
۱۷۷ زبان سرخ
۱۷۹ وصلهٔ ناجور
۱۸۰ از خون جوانان وطن لاله دمیده
۱۸۲ زهره و منوچهر
۱۸۵ ضیمران
۱۸۸ نوای بینوایی
۱۸۹ حمام مشهد
۱۹۱ دروس الاشیا

فصل پنجم: از اوایل قرن چهاردهم تا عصر حاضر

۱۹۷	کلیات
۲۱۶	کوته نظر
۲۱۷	درد دل با سماور
۲۱۸	کَجَبی
۲۱۹	اجاق سرد
۲۲۰	خانه‌ام ابری‌ست
۲۲۰	«ری را»
۲۲۲	تولدی دیگر
۲۲۵	ساغر هستی
۲۲۶	اهل کاشانم
۲۲۹	آب را گل نکنیم
۲۳۱	گوهر فروش
۲۳۲	آرمانم شهادت
۲۳۳	قصه شهر سنگستان
۲۴۲	رسوایی
۲۴۳	جمال یزدان
۲۴۴	اتاق جادو
۲۴۶	شبانہ
۲۴۸	ستاره
۲۴۹	زبان نگاه
۲۵۰	زنجیر
۲۵۱	فعل مجهول
۲۵۴	خمشانه

۲۵۵	رهاوی.....
۲۵۶	تاوان این خون تا قیامت ماند بر ما
۲۵۷	نوروز
۲۵۹	ضریح گمشده
۲۶۰	درد واره‌ها
۲۶۳	مرده خورها
۲۷۰	اذان مغرب
۲۷۵	مگه
۲۷۸	حکایت شکایت نی
۲۸۱	کعبه
۲۸۵	رجل سیاسی
۲۸۸	پیر نیشابور
۲۹۱	میز گرد
۲۹۸	ماجرای پایان‌ناپذیر حافظ
۳۰۱	زن و مرد در شعر فارسی
۳۰۵	کلیدر
۳۱۱	بینش و نیایش
۳۱۲	حنابندان
۳۱۴	حسن ختام
۳۱۵	واژه نامه
۳۲۵	منابع و مآخذ

به نام خدایی که جان آفرید سخن گفتن اندر زبان آفرید

پیشگفتار

سپاس و ستایش خداوند یکتایی را که عنایت بی نهایت او بدرقه راهمان و رایحه الطاف دلنوازش، هستی بخش جان ناتوانمان است. کتاب حاضر که به منظور درس فارسی عمومی دانشگاهی تهیه و چاپ می شود، نه اولین نمونه ای از این نوع است و یقیناً نه آخرین اثری است که در این راستا چاپ خواهد شد و البته بیکرانگی اقیانوس ادب فارسی، خود، دلیل استواری است که چاپ اینگونه آثار را - هر چند تکراری - در پیشگاه خداوندان علم و ادب موجب جلوه می دهد:

گر بریزی بحر را در کوزه ای چند گنجد قسمت یک روزه ای

مؤلفان کتاب، خود از خوان گسترده ادب فارسی بهره ها گرفته و خوشه ها چیده اند و چاپ این اثر بیانگر گوشه هایی از عشق و ارادتشان به بزرگان و اندیشمندان ادب فارسی است که به حق مؤلفان واقعی این اثرند و ادای دینی است به همه صاحبان فکر و اندیشه که در طول تاریخ، در باروری و شکوفایی نهال ادب فارسی کوشیده اند و آن را به درختی تناور بدل کرده اند.

گسترده ادب فارسی گرچه از ویژگیهای برجسته آن است اما دریغ که مشغله های زندگی امروز، مجال بهره گیری از این بوستان با طراوت را از خوانندگان

ریوده و گزینش نمونه‌های برجسته آن را ضروری نموده است. از این رو کوشیده‌ایم با بررسی آثار چاپ شده تا حد امکان نمونه‌هایی تازه ارائه کنیم و شیوه‌ای دیگر در تهیه و تدوین این اثر در پیش گیریم. در یک نگاه کلی، کتاب به پنج بخش جداگانه تقسیم شده است که روشهای شناخته شده کتب تذکره و سبک شناسی - البته با مختصر تغییری - ملاک و معیار این تقسیم بندی بوده است. در هر بخش نیز، ایام زندگی شاعران و نویسندگان، معیار تقدّم و تأخّر متون قرار گرفته است. بخشهای پنج گانه کتاب عبارتند از:

- ۱ - از آغاز شکل گیری ادبیات فارسی تا اوایل قرن هفتم هجری که در تقسیم بندی‌های رایج، تحت عنوان سبک خراسانی و آذربایجانی معروف است.
- ۲ - از آغاز قرن هفتم تا اواخر قرن هشتم که جزء درخشان‌ترین دوره‌های ادب فارسی محسوب می‌شود و دوره رواج سبک عراقی است.
- ۳ - از اواخر قرن هشتم تا نیمه‌های قرن دوازدهم که دوره شکل گیری و رواج سبک هندی است و البته با ارائه نمونه‌هایی از مکتب وقوع و واسوخت که می‌توان این دو مکتب را سر آغاز شکل گیری سبک هندی دانست.
- ۴ - از نیمه‌های قرن دوازدهم تا اوایل قرن چهاردهم که دوران بازگشت ادبی و مصادف با انقلاب مشروطه است.
- ۵ - ادبیات معاصر؛ شامل متونی است که غالباً از آغاز قرن چهاردهم تا امروز شکل گرفته‌اند. با توجه به اینکه غالب شعرا و نویسندگان این بخش هم عصرند، ترجیح دادیم شاعران و نویسندگان درگذشته را بر اساس تاریخ وفات و شاعران و نویسندگان زنده را بر اساس تاریخ تولد آنها دسته بندی کنیم. بنابراین ابتدا متونی از درگذشتگان معاصر به ترتیب تاریخ وفات و سپس نمونه‌هایی از شعرا و نویسندگانی که هنوز در قید حیاتند به ترتیب تاریخ تولد آنان ذکر شده است.

درگزینش متون، هم و غم مؤلفان آن بوده است که تا حد امکان از چاپهای معتبر استفاده شود و ازگزینش متن از چاپهای بازاری و غیرانتقادی پرهیز شود.

با توجه به فراوانی کتابهایی که در این راستا تألیف شده‌اند، کوشیده‌ایم ازگزینش نمونه‌های تکراری سایر کتب، پرهیز شود. از این رو تمامی متون اصلی با دقت بازخوانی شده و متنهایی جدید انتخاب شده‌اند جز در مواردی که زیبایی و برجستگی متنی، مؤلفان را به ناچار در قید تکرار افکند.

در آغاز هر بخش جهت آشنایی بیشتر دانشجویان عزیز کلیاتی شامل مباحثی در ویژگی‌های سیاسی، اجتماعی و نیز ویژگی‌های شعر و نثر این دوره و مباحث سبک‌شناسی مربوط به آن، آورده شده و پیش از آغاز نمونه آثار هریک از شاعران و نویسندگان، شرح احوال و آثار آنان نیز بیان گردیده است.

در مورد رسم الخط کتاب نیز، در متون نثر حتی المقذور کوشیده‌ایم از قواعد نگارشی امروزی عدول نکنیم و در متون نظم به علت ویژگی خاص آثار منظوم، معیار و ملاک رسم الخط، حفظ امانت و سهولت قرائت ابیات بوده است.

با این توضیح که به خاطر پرهیز از نقطه چین‌های متوالی برای موارد محذوف نشانه‌ای در نظر نگرفته‌ایم و خواننده علاقه‌مند خود می‌تواند با مراجعه به اصل متن، موارد محذوف را مطالعه کند. برای آنکه خواننده، خود بتواند بسیاری از مشکلات متن را بدون مراجعه به کتب لغت بگشاید در پایان کتاب واژه‌نامه‌ای تدوین شده است که البته معانی ذکر شده با توجه به کاربرد آنها در متون منتخب است و معیارگزینش لغات نیز اطلاعات ادبی دانشجوی سال اول است.

لازم به یادآوری است که مباحث مربوط به نگارش و ویرایش و کلیات ادبی را دیگر همکاران در دست تألیف دارند که امید است به زودی انتشار یابد و در اختیار عزیزان قرار گیرد.

در پایان یادآوری می‌نماید این کتاب ویرایش جدیدی از کتاب فارسی عمومی است که در سال ۱۳۸۳ چاپ و در سال ۱۳۸۶ تجدید چاپ گردید. این پیشگفتار بدون تشکر و قدردانی از دوستان و همکارانی که ما را در تهیه و تدوین این اثر یاری دادند، ناتمام است. از این رو صمیمانه از همکاران دانشمند و محترم گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه قم، قدردانی و سپاسگزاری می‌کنیم و از درگاه ایزد منان سعادت و سلامت روزافزونشان را آرزومندیم. ضمناً از دست‌اندرکاران انتشارات دانشگاه قم نیز سپاسگزاریم.

گر خطا گفتیم اصلاحش تو کن مصلحی تو ای تو سلطان سخن

مؤلفان